

УДК: 378.014.6: 005 (477)

Меркулова Н.В.

СУТНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ ДО ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Постановка проблеми. Модернізація системи освіти України у напрямі її гуманізації та демократизації потребує пошуку нових підходів в процесі підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітніми навчальними закладами. Слід підкреслити, що після приєднання України до Болонського процесу основним завданням реформування системи освіти стала швидка адаптація до єдиних європейських критеріїв і стандартів. Так, країни – учасники Болонського процесу активно узгоджують стандарти з питань гарантії якості освіти, змісту фундаментальної та практичної підготовки фахівців. Дослідники зазначають, що одним з визначальних показників забезпечення високої якості підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів освітньо-кваліфікаційного рівня „магістр” є формування змісту освіти з урахуванням вимог часу і тенденцій суспільного розвитку [1, с.17; 8, с.318].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз управлінської літератури дозволяє стверджувати, що питання підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітніми навчальними закладами спеціально не досліджувалося. На сучасному етапі в окремих наукових працях, розглядалися основні положення підготовки майбутніх менеджерів. Так, теоретико-методичні основи фахової підготовки магістрів з менеджменту освіти розкрито в дисертаційному дослідженні В.Є.Береки [1], система підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладах до інноваційної діяльності в інститутах післядипломної педагогічної освіти розроблена й теоретично обґрунтована у дисертаційному дослідженні Н.В.Василенко [6], підготовка керівника загальноосвітнього навчального закладу в сучасних умовах розвитку системи загальної середньої освіти України досліджувалась Л.І.Даниленко [15], напрями та шляхи оптимізації підготовки національних кадрів управління були проаналізовані Т.Ф.Бірюковою в дисертаційному дослідженні [3], психологічні основи

методики дослідження ефективності підготовки та підвищення кваліфікації менеджерів освіти визначив Н.Л.Коломінський [11].

Формулювання цілей статті. Мета статті – розкрити сутність підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом.

Відповідно до окресленої мети визначено основні завдання дослідження:

- теоретично визначити стан проблеми підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом;
- дослідити інноваційну діяльність керівника загальноосвітнього навчального закладу;
- проаналізувати сучасний стан управління в навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Законі України „Про вищу освіту” визначена державна політика, яка спрямована на розвиток системи вищої освіти та підвищення її якості в процесі професійної підготовки громадян України. Так, державна політика у галузі вищої освіти ґрунтується на таких принципах: доступності та конкурсності здобуття вищої освіти кожним громадянином України; незалежності здобуття вищої освіти від впливу політичних партій, громадських і релігійних організацій; інтеграції системи вищої освіти України у світову систему при збереженні і розвитку досягнень та традицій української вищої школи; наступності процесу здобуття вищої освіти; державної підтримки підготовки фахівців для пріоритетних напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень; гласності при формуванні структури та обсягів освітньої та професійної підготовки фахівців [10].

Для досягнення мети нашого дослідження важливо визначити поняття „підготовка”. Його повне усвідомлення можна отримати в процесі аналізу праць з філософії, психології, педагогіки, управління. У загальному розумінні „підготовка” – забезпечення здійснення, проведення, існування чогось, завчасно роблячи, готуючи для цього все необхідне; надання необхідного запасу знань, передавання навичок, досвіду в процесі навчання, практичної діяльності [7, с. 767].

Аналіз наукових досліджень показує, що, в умовах розбудови національної системи освіти України важлива роль відводиться професійній підготовці менеджерів освіти та підвищенні їх кваліфікації. Дослідник В.Є.Берека підкреслив, що „процес підготовки компетентного фахівця є однією з головних проблем професійної підготовки. У становленні фахівця-професіонала актуальним завданням сьогодення є така підготовка, результатом якої виступає здатність сприймати ринкові перетворення, легко адаптуватися до змін у житті, розвивати власну компетентність. Підготовлений до професійної діяльності майбутній фахівець із сформованим високим рівнем професійної компетентності буде мати можливість більш гнучко аналізувати різні ситуації, мобільно реагувати на зміни в соціальному, культурному і економічному житті суспільства, здійснювати ефективне ділове спілкування,

ураховувати основні економічні закони в професійній діяльності, самовдосконалюватися протягом життя” [2, с. 18].

Важливим для нашого дослідження є вивчення стану проблеми фахової підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом. Сучасні наукові дослідження, аналіз інноваційного досвіду дають підстави вважати, що підготовка магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом є актуальною для вітчизняної освіти. Так, науковці Т.М.Десятов, О.М.Коберник, Б.Л.Тевлін, Н.М.Чепурна зазначають: „Недостатня продуктивність традиційного управління загальноосвітніми начальними закладами все частіше спонукає дослідників до пошуку ефективних шляхів та способів підготовки та перепідготовки керівників цих закладів освіти. Законом України „Про загальну середню освіту”, Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті передбачається суттєве удосконалення управління освітою в Україні, утвердження сучасного типу управління та перехід до державно – громадської моделі управління середньою освітою. Успішна реалізація цих завдань значною мірою визначається творчим підходом керівників загальноосвітніх навчальних закладів до їх реалізації. Адже сьогодні значно зросла актуальність розв’язання таких питань, як упровадження інноваційних технологій навчання та виховання, вдосконалення змісту загальної освіти, координація зусиль школи, сім’ї та громадськості в розвитку особистості дитини. Першочергового значення набуває проблема розвитку творчого потенціалу педагогів, питання виявлення, узагальнення й впровадження перспективного педагогічного досвіду, створення в педагогічних колективах сприятливого соціально-психологічного мікроклімату, атмосфери творчості та відповідальності. Все це є доказом необхідності модернізації внутрішньошкільного управління навчально-виховним процесом і потреби удосконалення підготовки та перепідготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів” [12, с. 3].

Дослідження вищезазначеної проблеми дає підстави стверджувати, що саме інноваційне управління є стимулом професійного розвитку особистості управлінця: „Підготовка кваліфікованого, професійного управлінця має орієнтуватися на вдосконалення її змісту, який буде спрямовано на формування наступних компетентностей: спеціальної, що пов’язана з суто управлінською діяльністю; особистісної, тобто здатності до саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації, прагненні до постійного підвищення освітньої грамотності, умінь організовувати і спрямовувати особисту й колективну діяльність; соціальної, що реалізується в уміннях співпраці, побудові діалогових взаємин, здатності до поєднання толерантності і принциповості... Концептуальним моментом у професійній підготовці зазначених фахівців виступає модернізація її змісту, яка забезпечується орієнтацією на випереджальний характер суспільної практики, що вимагає застосування інноваційних педагогічних технологій, які базуються на фундаментальних герменевтичних і епістемологічних аспектах педагогіки і дидактики, пов’язаних з мистецтвом

розуміння та комунікативною культурою. Тому особливого значення набувають питання теоретичного обґрунтування і створення ефективних технологій розвиваючого, стратегічного і оперативного управління якістю освіти, що зумовлює наближення теорії до практики” [16, с. 19-20].

М.В.Гадецький у статті „Готовність до інноваційної діяльності як складова професійної компетентності” підкреслює, що „однією з важливих умов якості педагога, умов успішності його як професіонала є готовність до інноваційної діяльності” [9, с. 3].

Досліджуючи проблему інноваційної діяльності директора школи, Н.В.Василенко дає таке визначення: „інноваційна діяльність директора школи – це специфічна форма активного ставлення до нововведень, які призводять до змін у змісті та структурі навчально-виховного процесу, якості його результатів. Це діяльність, що спрямована на вирішення комплексної проблеми навчання й виховання, усебічного розвитку учасників навчально-виховного процесу, відповідно до їх запитів, нахилів та здібностей” [5, с. 16].

Аналіз сучасних наукових досліджень і вивчення стану управління в загальноосвітніх навчальних закладах дали змогу осмислити зміни, що відбуваються в його змісті. Слід зазначити, що з процесом упровадження інновацій в систему управління загальноосвітнього навчального закладу виникла потреба в модернізації підготовки керівників шкіл, які повинні забезпечити реалізацію та впровадження в практику нових прогресивних ідей та технологій. Огляд управлінської літератури свідчить, що від якості професійного становлення та розвитку особистості менеджера освіти залежить характер і модернізація шкільної освіти.

У наукових джерелах визначено, що „проблема модернізації управління навчальним закладом не нова. Фактично, за всіх часів існування школи до її керівництва висувались нові завдання, що зумовлювалися різними факторами і вимогами оновлення діяльності. Час вождів, які ставлять себе над людьми, минув, настав час лідерів, які живуть і діють разом, спільно з людьми. Якщо люди усвідомлюють, що їх використовують, а не співпрацюють, управління приречене на провал, успіху не досягнути. Лідерство не передбачає силовий вплив на персонал. Директор, який приваблює людей, який уміє згуртувати колектив однодумців та повести за собою, який поважає колег, зацікавлений в успіху кожного, це і є – лідер” [4, с. 3].

Аналіз праць з проблем управління навчальними закладами та менеджменту показав, що підготовка магістрів менеджменту освіти в сучасних трансформаційних умовах потребує врахування інноваційних явищ у галузі освіти. Так в останні десятиріччя зміни в характері підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів відбуваються в контексті глобальних освітніх тенденцій. На сьогодні можна стверджувати, що особливе значення в Україні займає модернізація освітньої галузі з використанням найкращих вітчизняних та світових стандартів. Зазначимо, що орієнтація модернізаційних процесів в освіті на новий тип гуманістично-інноваційної педагогіки потребує від освіти підготовки до управлінської діяльності менеджерів освіти, які

соціально адаптовані до життя, здатні творчо мислити та постійно самовдосконалюються. Суттєвою особливістю директора школи є те, що він повинен поєднувати в управлінні освітньою установою досвід минулого та здобутки інноваційного характеру. Водночас, слід підкреслити, що готовність керівника загальноосвітнього навчального закладу до інноваційної діяльності синтезує соціально-психологічну готовність та його професійну підготовленість.

Дослідження науковців свідчать, що загальноосвітній навчальний заклад потребує кваліфікованого директора-професіонала, який вміє використовувати новітні теоретичні знання й навички в галузі освітнього менеджменту, оцінює та контролює проміжні результати навчально-виховного процесу, делегує повноваження, мотивує педагогічний колектив до співпраці, налагоджує зовнішню комунікацію освітньої установи та впроваджує інноваційне управління у сфері шкільної освіти. Як відзначають М.Пахолівецька, О.Махно, „в умовах принципів змін особливого значення набуває робота з кадрами: поліпшення якості підвищення кваліфікації, створення реальних можливостей для подальшого професійного й особистісного зростання, стимулювання особистих освітніх потреб, насамперед у постійному самовираженні” [13, с. 3]. Ґрунтуючись на цьому положенні, дослідники підкреслюють, що в процесі гуманізації та демократизації освіти загальноосвітньому навчальному закладу потрібний керівник нової генерації: лідер, менеджер, експерт [13, с. 3].

Виходячи з вищевикладеного можна стверджувати, що сучасному керівнику загальноосвітнього навчального закладу інколи буває важко зорієнтуватися в бурхливому потоці фахової та методичної інформації, зрозуміти сутність інноваційного управління і впровадити його у практичну діяльність. Тому вчені часто акцентують увагу на тому, що за умов оновлення змісту національної освіти, характерною є суперечність між особливо вираженою потребою менеджерів освіти працювати по-новому та необхідністю для цього педагогічної чи методологічної культури [14, с. 6].

Ми вважаємо, що вирішення зазначеної суперечності покладено на підготовку магістрів менеджменту освіти, які повинні створювати необхідні умови для інноваційної діяльності у навчальних закладах.

Висновки. Аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених показує, що в умовах сучасної освітньої ситуації особливе місце займає підготовка магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом. Саме така підготовка потребує чіткого усвідомлення менеджерів освіти професійного удосконалення в процесі впровадження педагогічних нововведень у навчальному закладі. Слід зауважити, що майбутній керівник освітньої установи повинен оволодіти новим педагогічним мисленням, яке безпосередньо проявляється в інноваційній навчально-виховній діяльності школи.

Наше дослідження не вичерпує усіх аспектів зазначеної проблеми, тому надалі плануємо зосередитися на вивченні питання структури підготовки

магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берека В.Є. Теоретико-методичні основи фахової підготовки магістрів з менеджменту освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / В.Є.Берека. – Київ, 2008. – 42 с.
2. Берека В.Є. Фахова підготовка магістрів з менеджменту освіти: теорія і методика: монографія / В.Є.Берека. – Хмельницький: ХГПА, 2008. – 482 с.
3. Бірюкова Т.Ф. Болонський імператив підготовки майбутніх менеджерів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук: спец. 09.00.10 „Філософія освіти” / Т.Ф.Бірюкова. – Київ, 2005. – 21 с.
4. Бондисєва Г. Модернізація змісту управління школою / Г.Бондисєва // Директор школи. – 2006. – № 37 (421). – С. 3-5.
5. Василенко Н.В. Інноваційна діяльність директора школи / Н.В.Василенко. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 96 с. – (Бібліотека журналу «Управління школою»; вип. 7 (91)).
6. Василенко Н.В. Підготовка керівників загальноосвітніх навчальних закладів до інноваційної діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н.В.Василенко. – К., 2007. – 214 с.
7. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
8. Вища освіта в Україні: навч. посіб. / [В.Г.Кремень, С.М.Ніколаєнко, М.Ф.Степко та ін.]. – К.: Знання, 2005. – 327 с.
9. Гадецький М.В. Готовність до інноваційної діяльності як складова професійної компетентності / М.В.Гадецький // Управління школою. – 2008. – № 22-24 (214-216). – С. 2-7.
10. Про вищу освіту: Закон України від 17 січ. 2002 р. № 2984-111 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – С. 134.
11. Коломінський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект): монографія / Н.Л.Коломінський. – К.: МАУП, 2000. – 286 с.
12. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом: навчальний посібник / [Т.М.Десятов, О.М.Коберник, Б.Л.Тевлін, Н.М.Чепурна]. – Х.: Вид. група «Основа», 2003. – 240 с. – (Серія «Управління школою»).
13. Пахолівецька М. Готуємо керівників нової генерації / М.Пахолівецька, О.Махно // Директор школи. – 2010. – № 10 (586). – С. 3-7.
14. Педагогіка вищої школи і вищої освіти: курс лекцій для магістрів / [І.П.Аносов, Т.Ф.Бельчева та ін. – Мелітополь: ТОВ «Вид. будинок ММД», 2009. – 316 с.
15. Підготовка керівника середнього закладу освіти: навчальний посібник / за ред. Л.І.Даниленко. – К.: Міленіум, 2004. – 272 с.

16. Сегеда Н.А. Теоретичні засади вдосконалення технології професійної підготовки управлінця-освітянина / Н.А.Сегеда // Управління школою. – 2006. – № 10-12 (130-132). – С. 17-20.

АНОТАЦІЯ

Меркулова Н.В. Сутність підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом. У статті розглянуто проблему підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом, розкрито основні якості, які притаманні сучасному керівнику школи.

Ключові слова: менеджер освіти, підготовка, управління, інноваційне управління, інноваційна діяльність.

АННОТАЦИЯ

Меркулова Н.В. Сущность подготовки магистров менеджмента образования к инновационному управлению общеобразовательным учебным заведением. В статье рассматривается проблема подготовки магистров менеджеров образования к инновационному управлению общеобразовательным учебным заведением, раскрываются основные качества, которые характеризуют современного руководителя школы.

Ключевые слова: менеджер образования, подготовка, управление, инновационное управление, инновационная деятельность.

SUMMARY

Merkulova N.V. The essence of Master's of Management Education for innovative management of secondary schools. The article considers the problem of preparation of masters of Education managers to innovative management of general education school, we revealed the basic qualities that characterize the modern leader of the school.

Key words: manager of education, preparation, management, innovative management, innovative activity.